

Duchowość i media – wzajemne relacje

The media have become one of the most important areas of present day human living and they are constantly being developed. Under the influence of the media many areas of culture and awareness are undergoing radical change. Spirituality is also being influenced by their influence. In this article the author deals with the issue of the relationship between spirituality and the media. He starts from an understanding of what spirituality is, both in its general and Christian meanings. Next he considers spirituality as a communicational phenomenon – since all true spirituality is relational and is based on the reality of the transmission of God's grace. The linear model of communication which has functioned up to recently in the church is being challenged, because of the new phenomenon of network communication, in which the receiver becomes the center. In this new contemporary communication culture it is now necessary to create a new model of spirituality. Next the author refers to the healing of the woman with the haemorrhage as described in the Gospel of Mark and underlines that the media can be a channel for the transmission of God's grace. Among the different forms of the media the Internet plays a special role. It can be used in the propagation of Christian spirituality, but also it can be a source of serious dangers for one's spiritual life. As a conclusion the author presented blessed Jacob Alberione (1884–1971) founder of the religious family of St. Paul as a practical example of the linking of spirituality and the media.

Wprowadzenie

Współczesne media, do których zaliczamy prasę, radio, telewizję i internet stanowią jedną z najważniejszych dziedzin ludzkiego życia, która odznacza się niespotykanym do tej pory dynamizmem. Z jednej strony mamy do czynienia ze stale rosnącą szybkością przekazywania informacji, z drugiej zaś – z nieustannym rozszerzaniem się pola oddziaływania mediów.

Z przemianami natury technologicznej w świecie mediów wiąże się radykalne

Medijos tapo viena iš svarbiausių ir nuolat besiplėtojančių šiuolaikinio žmogaus gyvenimo sričių. Dėl medijų įtakos daugelis kultūros ir susižinojimo sričių iš esmės pasikeitė. Medijos paveikė ir dvasingumą. Šiame straipsnyje autorius aptaria dvasingumo ir medijų ryšį. Jis pradeda nuo bendrosios dvasingumo ir dvasingumo krikščioniškąja prasme sampratos. Toliau dvasingumas šiame straipsnyje analizuojamas kaip komunikacinis reiškiny – visi tikri dvasingumai remiasi santykiu ir yra grindžiami Dievo malonės perdavimu. Linijiniam komunikavimo modeliui, veikusiam Bažnyčioje anksčiau, metė iššūkį naujas tinklinio komunikavimo reiškiny, kuriame gavėjas tampa centru. Šioje naujojoje komunikavimo kultūroje būtina sukurti ir naują dvasingumo modelį. Autorius, remdamasis Evangelijoje pagal Morkų aprašytu pasakojimu apie kraujoplūdžiu sergančios moters išgydymą, pabrėžia, kad medijos gali būti Dievo malonės perdavimo kanalai. Tarp daugelio skirtingų formų medijų ypatingas vaidmuo tenka internetui. Jis gali būti panaudotas krikščioniškojo dvasingumo sklaidai, bet taip pat gali kelti didelį pavojų žmogaus dvasiniam gyvenimui. Straipsnio pabaigoje autorius pristato Šv. Pauliaus vienuolinės šeimos įkūrėją palaimintąjį J. Alberionę (1884–1971) kaip mokėjimo susieti dvasingumą ir medijas pavyzdį.

zmiany we współczesnej kulturze, szczególnie w tzw. krajach rozwiniętych. Media mają coraz większy wpływ na styl życia człowieka, na obowiązujące go normy postępowania, i przyczyniają się w ten sposób do kształtowania mentalności całych społeczeństw¹.

Również duchowość człowieka podlega w coraz większym stopniu uwarunkowaniom płynącym ze strony mediów. Kiedy mówimy ogólnie o duchowości, rozumiemy pod tym pojęciem pewną właściwość osoby ludzkiej, która dotyczy sposobu realizacji

życia bez względu na to, jak pojmowany jest Bóg. Jednak w ujęciu chrześcijańskim duchowość jest tożsama z życiem duchowym i oznacza życie wypływające z działania Ducha Świętego w człowieku (por. Rz 8, 5). Mówiąc o relacjach duchowości i mediów należy brać pod uwagę oba te znaczenia, ze szczególnym uwzględnieniem faktu, że duchowość chrześcijańska to najbardziej osobiste i wewnętrzne życie człowieka, które rozwija się w osobowej więzi z Bogiem, jaką człowiek nawiązuje w Chrystusie².

1. Duchowość a świat komunikacji

Na duchowość można spojrzeć od strony medialnej, jako na pewien fenomen komunikacyjny. Z teologicznego punktu widzenia komunikowanie osadzone jest w Bogu, który jest Komunią Osób. Bóg Ojciec, Syn Boży i Duch Święty przenikają się nawzajem i obdarowują miłością. Boga można określić jako autokomunikację, ponieważ do Jego natury należy “wyjście w stronę drugiego”³. Bóg udziela samego siebie człowiekowi i czyni to z miłości. Dlatego nie istnieje duchowość bez komunikacji, w tym znaczeniu, że na początku jest zawsze Bóg, Jego łaska, którą On komunikuje człowiekowi jako powołanie do uczestnictwa w życiu Bożym, do szczególnej misji itd. Duchowość człowieka jest zawsze swego rodzaju odpowiedzią na *exodus* Boga. Stąd można powiedzieć, że duchowość rozwija się w dialogu. Prawdziwa duchowość jest dialogiczna, musi się wyrażać. Istnieje ścisła zależność pomiędzy duchowością a komunikacją, zarówno na poziomie wewnątrzpersonalnym, kiedy ludzkie zmysły coś odczuwają, komunikują, “mediują”; jak i na poziomie interpersonalnym: albowiem rozwój duchowy opiera się na wymianie dóbr duchowych. Jan Paweł II w Orędziu na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu (2004 r.) stwierdza, że “wszelki przekaz

ma wymiar moralny”⁴. Można te słowa odnieść do duchowości i powiedzieć bez przesady, że “wszelki przekaz ma wymiar duchowy”, ponieważ implikuje władze duchowe człowieka: jego intelekt, wolę, uczucia, pragnienia itd.

W Kościele istnieją różne modele komunikacji. Model klasyczny to model linearny: “od jednego do wielu”, czyli jeden nadawca, a wielu odbiorców. Ten rodzaj komunikacji masowej przeżywa współcześnie poważny kryzys, przede wszystkim ze względu na nowe zjawisko komunikacji sieciowej, w której każdy użytkownik jest jednocześnie nadawcą i odbiorcą, jednym słowem, jest panem swojej komunikacji. Mamy więc do czynienia z prawdziwą rewolucją w świecie mediów. Zjawisko komunikacji masowej było niewątpliwie bliższe tradycyjnemu, hierarchicznemu sposobowi rozumienia Kościoła czy działalności ewangelizacyjnej.

Skoro dzisiaj podkreśla się, że centrum komunikacji stanowi użytkownik, ten który jest odbiorcą, a nie nadawcą, to należałoby od nowa przemyśleć całą działalność katechetyczną, duszpasterską, ewangelizacyjną itd. W pierwszej kolejności rodzi się potrzeba uściślenia, jakiego modelu duchowości potrzebuje świat współczesnej komunikacji. Jeżeli dzisiaj komunikacja nie ogranicza się już tylko do jednego lub kilku środków, ale stanowi specyficzną kulturę, to z pewnością nie wystarczy np. duchowość monastyczna, której cechą charakterystyczną była m.in. *fuga mundi* – ucieczka od świata. Nie wystarczy również duchowość rozumiana jako całkowite poświęcenie się Bogu, w sensie jakiegoś przejścia się wyłącznie własną doskonałością czy świętością, bez odniesienia do innych osób, bez troski o ich zbawienie. Potrzebna jest natomiast duchowość inkarnacyjna, którą promuje Sobór Watykański II, gdzie działalność w świecie i dla świata stanowi integralny element uświęcenia. W jeszcze większym stop-

niu wydaje się konieczna duchowość komunikacji, która pomagałaby odpowiedzieć na pytanie, jak uświęcać się w świecie komunikacji, poprzez komunikację czy dzięki komunikacji.

2. Media a komunikowanie łaski Bożej

Zdolność komunikowania wpisana jest w naturę człowieka. Można wręcz mówić o “komunikacyjnej strukturze bytu ludzkiego”⁵. Dzięki niej człowiek może wyrażać swoje myśli, uczucia, pragnienia. W ten sposób tworzy relacje ze światem, który go otacza, w szczególności z drugim człowiekiem i Bogiem. Wraz z rozwojem technologii pojawiły się nowe wynalazki, które stały się niezastąpionymi środkami w komunikowaniu myśli i w procesie poznawania świata. Media wpłynęły na sposób uczestnictwa człowieka w życiu społecznym, politycznym, a także religijnym. Stały się niejako towarzyszem ludzkiej egzystencji. Trudno jest wyobrazić sobie dzisiaj życie bez radia, telewizji czy komputera.

Jednym z podstawowych działań szeroko pojętych mediów jest formacja, rozumiana w ogólnym tego słowa znaczeniu: jako całościowe kształtowanie postawy człowieka w jego odniesieniu do rzeczywistości. W tej rzeczywistości nie może zabraknąć wymiaru duchowego, transcendentnego, który należy do istoty ludzkiej natury⁶. W życiu duchowym chrześcijanina początkiem wszystkiego jest łaska Boża, będąca w swej istocie samoudzielaniem się Trójjedynego Boga człowiekowi. Łaska Boża, rozumiana jako życie Boże, jest komunikowana w sakramencie chrztu i pozostałych znakach zbawienia. Buduje ona duchowy organizm człowieka, zakorzeniony w Chrystusie i rozwijający się w Kościele, aby Bóg stał się “wszystkim we wszystkich” (1 Kor 15, 28).

Wobec tego pojawia się pytanie: czy życie

Boże ma jakiś związek z mediami? Czy ewangelizacja przez środki przekazu oznacza jedynie “materialną” obecność słowa Bożego w kulturze komunikacji czy też media mogą stawać się nośnikami łaski Bożej?

Kard. C. M. Martini, interpretując fragment Ewangelii wg św. Marka 5, 25-34, mówiący o cudownym uzdrowieniu przez Jezusa kobiety chorej na krwotok, uważa że uzdrawiająca łaska została zakomunikowana chorej kobiecie poprzez konkretny środek, jakim był rąbek szaty Jezusowej. Na tej podstawie wysuwa wniosek, że neutralne z natury środki przekazu mogą stać się nośnikami łaski Bożej⁷. Jest to bardzo ważne spostrzeżenie dla podkreślenia relacji duchowości i mediów. Skoro bowiem Bóg pragnie zbawienia wszystkich ludzi, a do zbawienia konieczna jest łaska Boża, to osoba wierząca, kierująca się intencją zbawienia drugiego człowieka i działająca pod natchnieniem Ducha Świętego, może dla tego celu wykorzystać konkretny środek przekazu. I nie tylko po to, aby “poinformować” o Bogu, lecz aby Jego łaska została zakomunikowana konkretnej osobie i dosięgła tego, kto jej potrzebuje. Czyż nie na podobnej zasadzie działa modlitwa jednych za drugich? Jeśli zwykły kawałek płótna mógł stać się kanałem łaski, to o ileż bardziej skutecznymi środkami komunikowania życia Bożego wydają się być dzisiaj nowoczesne media.

Jan Paweł II w swoim nauczaniu podkreśla z naciskiem, że świat mediów stwarza wyjątkowe okazje do głoszenia zbawczej prawdy Chrystusa całej rodzinie ludzkiej. Dlatego w naszych czasach “niezbędne jest aktywne i twórcze posługiwanie się przez Kościół środkami społecznego przekazu”⁸. W innym miejscu Papież określa media jako “duchową potęgę” i wzywa do tego, aby “wszyscy uczestnicy procesu przekazu społecznego” uznali, że naprawdę są “szafarzami i rządcami ogromnej duchowej potęgi, która należy do dziedzictwa ludzkości i ma służyć wzbogaceniu całej ludzkiej społeczności”⁹.

3. Potrzeba ewangelizowania mediów

Współczesne społeczeństwo znajduje się pod coraz większym wpływem mediów. Media przestały być tylko jednym z elementów życia społecznego i coraz bardziej decydują o tym, jaki ma być i jak ma myśleć człowiek. Kościół w swoim nauczaniu i praktyce duszpasterskiej podejmuje to wyzwanie i zastanawia się, jak realizować Chrystusowy nakaz głoszenia Ewangelii, aby być znakiem obecności Boga w świecie. Proste wykorzystanie mikrofonu czy kamery nie wystarczy do rozpowszechniania chrześcijańskiego przesłania. Trzeba je zintegrować ze współczesną kulturą. Warto zatem, mówiąc o przekazie wiary, pamiętać o ewangelizowaniu samych mediów: "Nie da się bowiem ewangelizować przez media, traktując je jako podwyższoną ambonę o bardziej masowym zasięgu. Media to nie tylko przekaz, treść. To ludzie, instytucje, struktury. Ewangelizacja medialna to po pierwsze kontakt i osvajanie środowiska z tematyką chrześcijańską, z naturą Kościoła, rozmowa o ludzkich sprawach i wartościach. To formacja dziennikarzy, młodych adeptów zawodu: zarówno profesjonalna, jak duchowa. Z tego zadania ludzie Kościoła nie mogą zrezygnować"¹⁰. Tak rozumiana ewangelizacja medialna zakłada umiejętność posługiwania się językiem mediów, aby w sposób profesjonalny i komunikatywny przekazywać treść wiary.

4. Duchowość a rzeczywistość on-line

Ostatnia dekada XX stulecia może być nazwana dekadą internetu. Porozumiewanie się przy wykorzystaniu sieci komputerowej stanowi rzeczywistość bardzo dynamiczną, której przyszłości nie da się dokładnie określić. Można jedynie zauważyć pewien zwrot od mediów masowych w stronę mediów

osobistych (personal computer), które umożliwiają wiele czynności właściwych codziennemu życiu, takich jak uzyskiwanie informacji z całego niemal świata, wymiana poglądów na aktualne tematy (poczta elektroniczna, czaty), edukacja czy zarządzanie dobrami ekonomicznymi.

Internet stanowi także przydatne narzędzie dla zainteresowanych tematyką duchowości chrześcijańskiej. Przegląd stron internetowych pokazuje, że wszystkie światowe religie mają swoje mniej lub bardziej profesjonalne witryny. Istnieją chrześcijańskie strony internetowe, które zawierają ciekawe teksty, zdjęcia czy muzykę. Można z nich uzyskać wiele informacji na różne tematy, dowiadując się np. dlaczego św. Teresa od Dzieciątka Jezus została ogłoszona "doktorem Kościoła" i gdzie odbywają się rekolekcje duchowe. Można również zapoznać się z tekstami encyklik papieskich albo skorzystać z propozycji przeprowadzenia medytacji.

Oprócz specjalnych stron w internecie można znaleźć również tzw. czaty, czyli "pokoje rozmów", które poświęcone są różnym tematom i dyskutować np. o realizmie *Pasji* Mela Gibsona czy koncepcji ciemnej nocy u św. Jana od Krzyża. Tutaj ludzie mogą reagować w sposób bardziej osobisty, na zasadzie dialogu podobnego do rozmowy twarzą w twarz, który może prowadzić do spotkania z drugą osobą.

Ujemnym aspektem komunikacji sieciowej jest tworzenie rzeczywistości wirtualnej (on-line), która odznacza się dużym stopniem anonimowości. Serfowanie w internecie staje się łatwiejsze niż rozmowa z drugim człowiekiem. Bezpośrednia relacja międzyosobowa wymaga bowiem wysiłku zrozumienia rozmówcy, okazania mu uczucia itp. W rzeczywistości wirtualnej człowiek może pozostać anonimowym, ukrywając prawdę o sobie albo przedstawiając siebie jako kogoś zupełnie innego, bez obawy zdemaskowania i w poczuciu swoistej bezkarności¹¹. W ten sposób internet z jednej stro-

ny wydaje się zbliżać ludzi do siebie, umożliwiając przewyciężenie odległości czasowych i przestrzennych, a z drugiej może prowadzić do jeszcze większej izolacji społecznej i depersonalizacji, gdzie prawdziwe relacje międzypersonalne schodzą na dalszy plan¹². W takim przypadku trudno jest mówić o autentycznym doświadczeniu duchowym, skoro życie coraz bardziej przypomina jeden wielki kamuflaż.

Media kreują potrzeby, kształtują świat ludzkich doznań, ale również narzucają nie zawsze właściwe sposoby widzenia rzeczywistości i wartościowania. Wraz z pozytywnym wkładem w porozumiewanie się i tworzenie nowych więzi pojawia się niebezpieczeństwo manipulacji, deformacji rzeczywistości i rozmycia pojęć¹³. Wpływ mediów na współczesnego człowieka i całokształt różnych przejawów jego egzystencji świadczy o tym, że stały się one rodzajem władzy, której nie można pominąć. W dzisiejszych czasach konieczna więc wydaje się troska o formację do korzystania z mediów, aby proponowane przez nich treści, jak i język przekazu zostały wykorzystane dla dobra człowieka. Dlatego Kard. J. Meisner stwierdza, że “Kościół musi nade wszystko czynić to, co jest mu pierwotnie właściwe [...]: przepowiadać Boga i Jego królestwo! Właśnie tak i tylko tak powstaje duchowa przestrzeń, w której moralność i etyka odzyskać mogą swoją egzystencję i to daleko poza obrębem wierzących”¹⁴.

5. Przykład bł. Jakuba Alberione

Patrząc na relację duchowości i mediów od strony praktycznej, nie sposób nie przywołać postaci włoskiego kapłana, bł. Jakuba Alberione (1884-1971)¹⁵. Przeszedł on do historii chrześcijaństwa jako prekursor ewangelizacji poprzez środki społecznego przekazu i założyciel *Rodziny Świętego Pawła* – organizmu, który tworzą zainicjowane przez

niego zgromadzenia zakonne oraz instytuty świeckie. Jest ich w sumie dziesięć, aby osoby przynależące do różnych kategorii społecznych mogły włączyć się w dzieło uświęcenia i ewangelizacji świata. Celem ogólnym instytutów powołanych do istnienia przez ks. Alberione jest chwala Boża, która realizuje się poprzez chrystyfikację, czyli wewnętrzne upodobnienie się człowieka do Chrystusa. Ten proces z kolei dokonuje się nie “wirtualnie”, ale poprzez współpracę z łaską Bożą i oddanie się apostołstwu. Choć cała *Rodzina* ma misję “komunikować Jezusa światu”¹⁶, dla dwóch zgromadzeń: *Towarzystwa Świętego Pawła* (1914 r.) i *Córek Świętego Pawła* (1915 r.) głoszenie Ewangelii przy pomocy środków społecznego przekazu jest zadaniem specyficznym i jedynym. Obie te wspólnoty są obecne w Polsce i prowadzą swoją misję odpowiednio jako *Edycja Świętego Pawła* i *Wydawnictwo Paulistki*.

Bł. Jakub Alberione zwracał szczególną uwagę, aby działalność instytutów, które powołał do istnienia, odpowiadała potrzebom czasów. Z jego inicjatywy zaczęły wychodzić liczne czasopisma, m.in. *Vita Pastorale* (1916), *La Domenica* (1921), *Il Giornalino* (1924) i *Famiglia Cristiana* (1931), w chwili obecnej tygodnik katolicki o największym nakładzie na świecie. Film *Abuna Messias*, zrealizowany na polecenie ks. Alberione, w 1938 r. otrzymał główną nagrodę na festiwalu w Wenecji. W 1935 r. bł. Jakub powołał do istnienia stowarzyszenie *Ut unum sint* o charakterze ekumenicznym. Dla potrzeb apostołstwa biblijnego, oprócz licznych wydań Biblii, założył w 1937 r. *Międzynarodowe Katolickie Towarzystwo Biblijne*. W kolejnych latach powołał do istnienia paulińską wytwórnię filmową *Romana Editrice Film*, a następnie stacje radiowe w różnych miejscach świata. Wyprzedził w ten sposób nauczanie Soboru Watykańskiego II, w którym uczestniczył jako obserwator.

W obecnych czasach prawie każda diecezja i instytucja zakonna posiada swoje wydawnictwo bądź drukarnię. Jednakże w przeważającej większości przypadków chodzi o dodatkową działalność, często równorzędną do pracy duszpasterskiej prowadzonej w parafiach. W przypadku *Towarzystwa Świętego Pawła*, w skład którego wchodzi kapłani i bracia (pauliści), ewangelizacja przez media jest naczelnym zadaniem, któremu przyporządkowane jest życie duchowe i wspólnotowe. Zgodnie z wolą Założyciela, wszystko ma być ukierunkowane na misję. Kontemplacja i działanie mają się nawzajem zasilać; apostołstwo ma rodzić się z modlitwy i na powrót do niej prowadzić, ponieważ „prawdziwym apostołem jest ten, kto ma Boga w sercu i komunikuje Go innym”. Królową wszystkich apostołów jest Maryja, ponieważ Ona wydała (*edidit*) na świat Jezusa¹⁷. Wzorem apostoła jest św. Paweł, z racji swojego mistycznego zjednoczenia z Chrystusem i rozległej działalności ewangelizacyjnej.

Już w 1933 roku ks. Alberione opublikował książkę *Apostolato Stampa*, w której postawił tezę, że apostołstwo druku jest prawdziwym przepowiadaniem, na równi z przepowiadaniem tradycyjnym, ustnym. Wynalazki dokonane przez człowieka, nie powinny służyć poniżaniu jego godności, ale zbawieniu. Kiedy neutralne z natury środki techniczne zostają wprzęgnięte w dzieło ewangelizacji, tracą swój wyłącznie świecki charakter i zyskują wymiar sakramentalny. Środki wykorzystywane dla apostołstwa, a więc wszelkie maszyny i urządzenia, stają się „przedmiotami świętymi ze względu na cel, któremu służą”¹⁸. Ta koncepcja często znajdowała wyraz w wypowiedziach ks. Alberione, który nauczał, że „maszyna, mikrofon, ekran – są naszą amboną; drukarnia, hala produkcyjna, sala służąca do projekcji i transmisji – są jakby naszym Kościołem”¹⁹. W jego przekonaniu, w obecnych czasach „nie wystarczy już pulpit”.

Trzeba wykorzystać wszystkie współczesne środki, które służą komunikowaniu myśli. Dlatego kapłan nie może ograniczyć się do przepowiadania „od ambony czy w konfesjonale”, ale musi posługiwać się także „drukarnią i filmem”, aby na wzór Jezusa być „światłem świata” (Mt 5, 14)²⁰.

Ponieważ apostołstwo paulińskie polega na dawaniu światu „całego” Jezusa Chrystusa, w Jego integralności, stąd dla ks. Alberione pierwszym dziełem apostołskim ma być rozpowszechnianie Biblii²¹. W Piśmie świętym znajdują się treści, które zawierają prawdy wiary, wzór moralności i przykłady kultu. Dlatego Biblia jest dla działalności apostołskiej światłem, drogą i życiem i jako taka zawsze powinna stanowić wzór apostołstwa wydawniczego²².

Biblię trzeba komunikować „współczesnym ludziom – współczesnym językiem”. Temu wiernemu naśladowcy Apostoła Narodów bardzo zależało na tym, aby z Ewangelią docierać do szerokich rzesz ludzi. Nawet najbardziej porywające słowo Boże wygłoszone w kościele trafia do nielicznych. To samo słowo powielone w druku czy przekazane cyfrowo przy pomocy dźwięku i obrazu, może trafić do mas. Interesująca jest maksyma, jaką posługiwał się ten wielki współczesny komunikator: „Mówić o wszystkim, ale po chrześcijańsku”²³. Odnajdujemy tu troskę o to, aby nie tworzyć „chrześcijańskiego getta” i niepotrzebnych podziałów, lecz całą rzeczywistość interpretować i komunikować w duchu chrześcijańskim.

W swoich wypowiedziach bł. J. Alberione nieustannie wyraża troskę, aby apostołstwo było święte²⁴. Podkreśla z naciskiem, że prawdziwe apostołstwo zakłada uświęcenie i jest owocem uświęcenia. Życie duchowe stanowi „pierwszy obowiązek, który ma charakter permanentny, niezastąpiony zarówno w tym, co dotyczy uświęcenia, jak i w tym, co dotyczy apostołstwa”, albowiem „dzieła, aby były żywotne, muszą posiadać życie Chrystusa”²⁵. Istnieje głębo-

ka jedność pomiędzy życiem wewnętrznym i czynnym, pomiędzy świętością i apostołstwem. Dla ks. Alberione wszystko ma swój początek w Eucharystii, źródle życia: “Wszystko rodzi się z Eucharystycznego Mistrza, jak z życiodajnego źródła. [...] Ze Mszy św., Komunii, adoracji eucharystycznej – wszystko: świętość i apostołstwo”²⁶. Aby apostołstwo ewangelizacyjne nigdy nie przeobraziło się w handel czy działalność usługową, powinno być wykonywane w tym samym duchu i z tymi samymi intencjami, które miał Jezus, kiedy pracował w domu nazaretańskim²⁷. Wtedy posiada nadprzyrodzoną moc.

Dlatego bł. J. Alberione naucza, że współczesny apostoł w pierwszej kolejności ma poświęcić się pracy duchowej nad własnym uświęceniem i w tym kierunku ma pójść jego wysiłek ascetyczny. Dla osoby zaangażowanej w ewangelizację, modlitwa jest konieczna. Założyciel porównuje apostoła do dzbana, który musi się napełnić, żeby rozlewać się na dusze. Dla apostoła “apostołstwo znaczy tyle, ile znaczy jego modlitwa za siebie i za innych”²⁸. W przeciwnym razie to, co wyjdzie spod jego pióra czy jakiegokolwiek inne dzieło apostołskie, nie będzie miało charakteru świadectwa i nie będzie prowadziło innych do wiary²⁹. Aby realizować apostołstwo w duchu nadprzyrodzonym należy pozbyć się przywiązania do grzechu i przyoblec w “nowego człowieka”, aż do utożsamienia się z Chrystusem (por. Ga 2, 20), aby wszystko czynić w Jezusie, z Jezusem i przez Jezusa na chwałę Boga i dla zbawienia ludzi.

Interesujący jest fakt, że bł. Jakub Alberione przekazał powstałemu instytutowi konkretną duchowość, skoncentrowaną na osobie Jezusa Mistrza, Drogi, Prawdy i Życia (por. J 14, 6), która posługuje się określoną metodą uświęcenia-uchrystusowienia. Słowa autodefinicji Jezusa mają kapitalne znaczenie i zyskują wagę naczelną, która winna porządkować całe życie człowieka. Ks. Al-

berione łączy autodefinicję Jezusa z tytułem “Mistrz”, jakim posługiwali się Jego uczniowie (Mt 23, 8. 10), aby podkreślić wyjątkowość i jedyność Chrystusa. Według Założyciela, w autodefinicji Jezusa zawarta jest metoda uświęcenia, nazywana “droga-prawda-życie”, ponieważ uświęcenie realizuje się poprzez chrystyfikację całego człowieka, wszystkich jego władz. Ks. Alberione opiera ją na przekonaniu, że człowiek jest powołany do całkowitego zjednoczenia z Bogiem swoim umysłem, wolą i sercem. W praktyce jest to równoznaczne z naśladowaniem Jezusa Chrystusa, który został dany przez Boga Ojca jako Droga, Prawda i Życie. W tych trzech wymiarach ks. Alberione dostrzega “całego” Chrystusa, który pragnie przemienić w siebie “całego” człowieka. Dlatego bł. J. Alberione każe naśladować Jezusa Drogę, czerpiąc wzór z Jego postawy, aby przylgnąć do Niego na płaszczyźnie woli; poznawać Jezusa Prawdę, słuchając Jego nauki, aby nastąpiło przylgnięcie umysłu; kochać Jezusa Życie, trwając w Jego miłości i łasce, aby przylgnąć do Niego na poziomie serca³⁰. W ten sposób Jezus staje się drogą dla ludzkiej woli, życiem dla serca, prawdą – przede wszystkim w relacji do umysłu.

W procesie upodobnienia się do Boskiego Mistrza nie chodzi o to, aby zewnętrznie “kopiować” słowa i gesty Jezusa, lecz aby “żyć w Chrystusie” i “żyć Chrystusem”, na wzór św. Pawła, który doświadczył utożsamienia z Chrystusem: “Już nie ja żyję, lecz żyje we mnie Chrystus” (Ga 2, 20). Ks. Alberione naucza, że celem życia duchowego i wszystkich praktyk pobożności jest całkowite upodobnienie woli, umysłu i serca człowieka do woli, umysłu i serca Jezusa. W ten sposób człowiek osiąga swoją najwyższą osobowość i staje się “nowym człowiekiem” (por. Ef 4, 24). Duchowość alberioniańska jest więc chrystocentryczna i integralna.

Bł. Jakub Alberione całe swoje życie poświęcił dziełu głoszenia Ewangelii. Zw-

racał szczególną uwagę na potrzebę posługiwania się współczesnym językiem, wykorzystując do tego celu nowoczesne środki, jakie postęp techniczny daje człowiekowi. Akcentowanie współczesnych form komu-

nikacji i ubogacenie działalności apostołskiej o nową formę duchowości każą widzieć w bł. Jakubie Alberione prekursora ewangelizacji medialnej i nowoczesnego apostoła Jezusa Chrystusa.

PRZYPISY

- ¹ Aetatis novae. Instrukcja duszpasterska Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu o przekazie społecznym. Rzym. 1992. Nr. 1; 4.
- ² Bouyer L. Wprowadzenie do życia duchowego. Warszawa. 1982. S. 18.
- ³ Gamberini. La comunicazione in prospettiva cristologica // Teologia e comunicazione, red. C. Giuliadori, G. Lorizio. Cinisello Balsamo. 2001. S. 126.
- ⁴ Tamże. Nr. 1.
- ⁵ Kuc L. Krótki traktat o teologii komunikacji. Leszno koło Błonia. 1997. S. 25.
- ⁶ Aetatis novae. Nr. 7: "Jest rzeczą konieczną, aby środki przekazu uwzględniały całościowy rozwój osoby, obejmujący kulturowy, transcendentny i religijny wymiar człowieka i społeczeństwa i przyczyniały się do jego kształtowania".
- ⁷ Tenże. Rozmowy z moim telewizorem. Kraków. 1998. S. 6.
- ⁸ Jan Paweł II. Orędzie na XXXV Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu. 2001. Nr. 3.
- ⁹ Jan Paweł II. Przemówienie do pracowników środków przekazu. Los Angeles. 15 września. 1987 r. N. 8. Cyt. za: Tenże. Media w rodzinie: ryzyko i bogactwo. Orędzie na XXXVIII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu. 2004. Nr. 6.
- ¹⁰ Oldakowski K. Znaczenie katolickich mediów w przekazywaniu wartości // Dzień Pański. 46 (2000) 4. Lewek A. Podstawy edukacji medialnej i dziennikarskiej. Warszawa. 2003. S. 135.
- ¹¹ Cwalina W. Generacja Y – ponury mit czy obiecująca rzeczywistość, w: Internet. Fenomen społeczeństwa informacyjnego // red. T. Zasepa, R. Chmura. Częstochowa. 2001. S. 29–42.
- ¹² Etyka w internecie. Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu. Rzym. 2002. Nr. 8–9.
- ¹³ Baczyński A. Telewizja w służbie ewangelizacji. Kraków. 1998. S. 67–72.
- ¹⁴ Tenże. Europa i jej egzystencjalne wartości // Gość Niedzielny. 41 (1995) 9.
- ¹⁵ Giacomo Alberione urodził się 4 kwietnia 1884 r. w San Lorenzo di Fossano na północy Włoch. W 1900 r. podjął naukę w seminarium diecezjalnym w Albie, po ukończeniu którego w 1907 r.

przyjął święcenia kapłańskie. Następnego roku uwieńczył swoje studia teologiczne doktoratem. W wieku 24 lat został mianowany ojcem duchowym w seminarium albejskim. Równocześnie prowadził wykłady z historii, liturgiki, teologii pastoralnej i sztuki sakralnej. Poświęcał się także działalności duszpasterskiej i społecznej, publikując pierwsze książki i promując w diecezji zrzeszenia katolickie. W 1913 r. biskup Alby G. F. Re powierzył ks. Alberione redakcję i zarządzanie tygodnika diecezjalnego "Gazzetta d'Alba". Praca w czasopiśmie wymagała redaktorów, drukarzy, kolporterów. Latem 1914 r. ks. Alberione przyjął pierwszych chłopców, którzy zgłosili się z okolicznych rodzin. Stawiając sobie za cel przepowiadanie słowa Bożego za pośrednictwem prasy, 20 sierpnia 1914 r. ks. Alberione otworzył w Albie "Szkołę Drukarską Małego Robotnika", dając tym samym początek nowemu zgromadzeniu zakonnemu, Towarzystwu Świętego Pawła. 15 czerwca 1915 r. powołał do istnienia żeńską gałąź: zgromadzenie Córek Świętego Pawła, które również poświęciły się działalności wydawniczej. Aby wspomóc apostolstwo paulińskie modlitwą i ofiarą, założył Unię Współpracowników Dobrego Druku, której pierwsza aprobata ze strony biskupa Alby sięga 30 czerwca 1917 r. Dnia 10 lutego 1924 r. powołał do istnienia zgromadzenie sióstr Pobożnych Uczennic Boskiego Mistrza, zajmujących się apostolstwem eucharystyczno-kapłańsko-liturgicznym. W dniu 7 października 1938 r. miała miejsce inauguracja pierwszego domu Sióstr Jezusa Dobrego Pasterza, których zadaniem jest posługa duszpasterska w środowiskach parafialnych. Z kolei 8 września 1959 r. powstał Instytut Królowej Apostołów dla Powołań (siostry apostołki). Dzieło fundacji ks. Alberione kompletują cztery instytuty świeckie, agregowane do Towarzystwa św. Pawła i zatwierdzone przez Stolicę Apostolską 8 kwietnia 1960 r.: Instytut Jezusa Kapłana (dla biskupów i kapłanów diecezjalnych), Instytut Matki Bożej Zwiastowania (dla kobiet), Instytut Świętego Archanioła Gabriela (dla mężczyzn) i Instytut Świętej Rodziny (dla małżonków). Ks. Alberione zmarł w Rzymie 26 listopada 1971 r. w opinii świętości. Jest

uważany za jednego z największych założycieli instytutów życia konsekrowanego w minionym stuleciu i za prekursora ewangelizacji poprzez środki społecznego komunikowania. W dniu 27 kwietnia 2003 r. został beatyfikowany przez papieża Jana Pawła II w Rzymie i postawiony światu jako wzór do naśladowania.

W języku polskim dostępna jest autobiografia: J. Alberione, *Abundantes divitiae gratiae suae. Charyzmatyczna historia Rodziny Świętego Pawła* (dalej cyt.: AD). Częstochowa. 2001. A także biografie o charakterze popularyzatorskim: *Spoletini D. B. Jakub Alberione. Apostoł nowych czasów*. Częstochowa. 2003; Ugenti A. *Wołanie nowych czasów*. Książd Jakub Alberione. Częstochowa. 1999.

¹⁶ Alberione G. *Ut perfectus sit homo Dei* (dalej cyt.: UPS, I–IV). T. I. Cinisello Balsamo. 1998. Nr. 20.

¹⁷ Alberione G. *Prediche del Rev. Primo Maestro. Marzo-Dicembre 1954* (dalej cyt.: Pr-V). T. V. Roma. 1957. S. 137. UPS IV. Nr. 270–271.

¹⁸ Pr-V. S. 138.

¹⁹ Alberione G. *I pulpiti della predicazione oggi, "San Paolo"*, luty 1952 // *Carissimi in san Paolo* (dalej cyt.: CISP), opr. R. F. Esposito. Roma. 1971. S. 832.

²⁰ Pr-V. S. 149–150.

²¹ UPS III. Nr. 12. W celu skuteczniejszego promowania Biblii, ks. Alberione założył Międzynarodowe Katolickie Towarzystwo Biblijne, zatwierdzone przez Jana XXIII 14 października 1960 r. – por. G. Alberione, *Erezione pontificia della Società Biblica Cattolica Internazionale ad opera di Giovanni XXIII* // CISP. S. 503–511.

²² Alberione G. *Per un rinnovamento spirituale*. Roma. 1952. S. 80.

²³ AD. Nr. 87.

²⁴ Tamże. Nr. 90.

²⁵ Alberione G. *Per la casa generalizia, "San Paolo"*, 25 stycznia 1947 // CISP. S. 257.

²⁶ UPS II. Nr. 10.

²⁷ Pr-V. S. 139.

²⁸ Alberione G. *La preghiera* // CISP. S. 99.

²⁹ Tenze. *Spiegazione delle Costituzioni. Istruzioni degli Esercizi Straordinari*. Ariccia 16 maggio-6 giugno 1961. Roma. 1962. S. 366.

³⁰ Tenze. *L'apostolato dell'edizione. Manuale direttivo di formazione e di apostolato*, Cinisello Balsamo. 2000. Nr. 39. Zob. *Burski K. Medytacja według metody "droga-prawda-życie" Sługi Bożego ks. Jakuba Alberione. "Homo orans"*. T. 2 // red. Misiurek J., Popławski J. M. Lublin. 2001. S. 139–157.

BIBLIOGRAFIA

1. *Aetatis novae. Instrukcja duszpasterska Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu o przekazie społecznym*. Rzym. 1992.
2. Alberione G. *Apostolato stampa*. Alba. 1933.
3. Alberione G. *Erezione pontificia della Società Biblica Cattolica Internazionale ad opera di Giovanni XXIII* // CISP. S. 503–511.
4. Alberione G. *I pulpiti della predicazione oggi. "San Paolo"*, luty. 1952.
5. Alberione G. *L'apostolato dell'edizione. Manuale direttivo di formazione e di apostolato*. Cinisello Balsamo. 2000.
6. Alberione G. *La preghiera* // CISP. S. 99.
7. Alberione G. *Per la casa generalizia. "San Paolo"*. 25 stycznia. 1947.
8. Alberione G. *Per un rinnovamento spirituale*. Roma. 1952.
9. Alberione G. *Prediche del Rev. Primo Maestro. Marzo-Dicembre 1954*. T. V. Roma. 1957.
10. Alberione G. *Spiegazione delle Costituzioni. Istruzioni degli Esercizi Straordinari*. Ariccia 16 maggio-6 giugno 1961. Roma 1962.
11. Alberione G. *Ut perfectus sit homo Dei*. T. I–IV. Cinisello Balsamo. 1998.
12. Alberione J. *Abundantes divitiae gratiae suae. Charyzmatyczna historia Rodziny Świętego Pawła*, Częstochowa. 2001.
13. *Baczyński A. Telewizja w służbie ewangelizacji*. Kraków. 1998.
14. *Bouyer L. Wprowadzenie do życia duchowego*. Warszawa. 1982.
15. *Burski K. Medytacja według metody "droga-prawda-życie" Sługi Bożego ks. Jakuba Alberione. "Homo orans"*. T. 2. red. J. Misiurek, J.M. Popławski. Lublin. 2001. S. 139–157.
16. *Carissimi in san Paolo*, opr. R. F. Esposito. Roma. 1971.
17. *Cwalina W. Generacja Y – ponury mit czy obiecująca rzeczywistość* // Internet. Fenomen społeczeństwa informacyjnego, red. T. Zasępa, R. Chmura. Częstochowa. 2001.
18. *Etyka w internecie. Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu*. Rzym. 2002.
19. *Gamberini P. La comunicazione in prospettiva cristologica* // *Teologia e comunicazione*. red. C. Giuliodori, G. Lorizio. Cinisello Balsamo. 2001.
20. *Jan Paweł II. Media w rodzinie: ryzyko i bogactwo*

- wo. Orędzie na XXXVIII Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu 2004 r.
21. *Jan Paweł II*. Orędzie na XXXV Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu. 2001.
22. *Jan Paweł II*. Przemówienie do pracowników środków przekazu. Los Angeles. 15 września 1987 r.
23. *Kuc L.* Krótki traktat o teologii komunikacji. Leszno koło Błonia. 1997.
24. *Lewek A.* Podstawy edukacji medialnej i dziennikarskiej. Warszawa. 2003.
25. *Martini C. M.* Rozmowy z moim telewizorem. Kraków. 1998.
26. *Meisner J.* Europa i jej egzystencjalne wartości "Gość Niedzielny" 41 (1995) 7–9.
27. *Oldakowski K.* Znaczenie katolickich mediów w przekazywaniu wartości // Dzień Pański 46 (2000) 4.
28. *Spoletini D. B.* Jakub Alberione. Apostoł nowych czasów. Częstochowa. 2003.
29. *Ugenti A.* Wołanie nowych czasów. Książd Jakub Alberione. Częstochowa. 1999.

Spausdinti rekomendavo konferencijos „Naujoji Europa ir humanitariniai mokslai“ prezidiumas

Gauta: 2005 09 10
Parengta spaudai: 2005 10 26

Krzysztof BURSKI

DVASINGUMO IR MEDIJŲ RYŠYS

S a n t r a u k a

Medijos tapo viena iš svarbiausių ir nuolat besiplėtojantių šiuolaikinio žmogaus gyvenimo sričių. Dėl medių įtakos daugelis kultūros ir susižinojimo sričių iš esmės pasikeitė. Medijos paveikė ir dvasingumą.

Šiame straipsnyje autorius aptaria dvasingumo ir medių ryšį. Jis pradeda nuo bendrosios dvasingumo ir dvasingumo krikščioniškąja prasme sampratos. Toliau dvasingumas šiame straipsnyje analizuojamas kaip komunikacinis reiškiny – visi tikri dvasingumai remiasi santykiu ir yra grindžiami Dievo malonės perdavimu. Linijiniai komunikavimo modeliui, veiksiam Bažnyčioje anksčiau, metė iššūkį naujas tinklinio komunikavimo reiškiny, kuriame gavėjas tampa centru. Šioje naujojoje komunikavimo kultūroje būtina sukurti ir naują dvasingumo modelį.

Toliau autorius, remdamasis Evangelijoje pagal Morkų aprašytu pasakojimu apie kraujoplūdžiu sergančios moters išgydymą, pabrėžia, kad medijos gali būti Dievo malonės perdavimo kanalai. Tarp daug-

lio skirtingų formų medių ypatingas vaidmuo tenka internetui. Jis gali būti panaudotas krikščioniškojo dvasingumo sklaidai, bet taip pat gali kelti didelį pavojų žmogaus dvasiniam gyvenimui. Tai ypač aktualu jaunimui, mat internetas jaunas žmones kartais paskatina nusikreipti į „virtualiąją“ tikrovę. Krikščionys turėtų suvokti savo atsakomybę už dvasinės medių galimybes (Jonas Paulius II), kad jas panaudotų žmonių gėriui. Krikščionys turėtų mokėti pasinaudoti skirtingų rūšių medijomis, todėl jiems derėtų išmanyti jų kalbą ir suvokti poreikį evangelizuoti visą šiuolaikinę medių kultūrą.

Straipsnio pabaigoje autorius pristato Šv. Pauliaus vienuolinės šeimos įkūrėją palaimintąjį J. Alberione (1884–1971) kaip mokėjimo susieti dvasingumą ir medijas pavyzdį. Dar prieš daugelį metų iki prasidedant Vatikanui II Susirinkimui šis žmogus suvokė būtinybę panaudoti medijas Evangelijos sklaidimo labai ir šiam darbiui paskyrė visą savo gyvenimą.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: dvasingumas, medijos, evangelizacija, komunikacija, James Alberione, Pauliečių šeima.

KEY WORDS: spirituality, media, evangelization, communication, James Alberione, Pauline Family.

Krzysztof BURSKI – Ks. Dr. adiunkt przy Katedrze Historii Duchowości w Instytucie Teologii Duchowości Katolickiego Uniwersytetu w Lublinie, Al. Raławickie 14, 20–950 Lublin (Poland). Adres: ul. Laury 1, 20–712 Lublin, Poland. Tel. 0048 81 5276435. E-mail: krisbur@kul.lublin.pl.

Krzysztof BURSKI – kunigas, daktaras, Katalikiškojo Liublino universiteto Katalikų dvasinės teologijos instituto, Dvasingumo istorijos katedros dėstytojas. Darbovietės adresas: Al. Raławickie 14, 20–950 Lublin, Poland. Namų adresas: ul. Laury 1, 20–712 Lublin, Poland. Tel. 0048 81 5276435. El. paštas: krisbur@kul.lublin.pl.